

Asia: VN/8329/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)

Vammaisfoorumi pitää erittäin huolestuttavana sitä, että laskennallisten korvausten korvausajan laskeminen vähentäisi myös kotoutumispalveluiden järjestämistä. Jo nykyisin vammaisille maahan muuttaneille on tarjolla muita maahanmuuttajia vähemmän kotoutumisen edistämisen palveluita, joissa on huomioitu kohtuulliset mukautukset ja näin ollen tämän kohderyhmän yhdenvertaisuus ei toteudu. Jos palveluita edelleen vähennetään ja omaa aktiivisuutta kotoutumisessa painotetaan, unohdetaan ne kotoutujat, jotka vamman takia tarvitsevat yhteiskunnalta erityistä tukea, jotta kotoutuminen onnistuu.

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauskustannuksesta (32 a §)

Peruuttamatta jääneestä ajanvarauksesta perittävä maksu tulee selvittää kuurolle maahanmuuttajalle sellaisella kielellä, joka oikeasti on hänelle mahdollinen. Pitkään maassaolo ei automaattisesti tarkoita, että hänellä olisi kirjoitetun suomen sujuva osaaminen etenkin viranomaistekstien kanssa. Mikäli edellytetään kirjallista selvitystä peruuttamatta jääneen ajanvarauksen maksun poistoon, tulee kuurolle maahanmuuttajalle antaa mahdollisuus antaa selvitys muuten kuin kirjallisesti tai vaihtoehtoisesti apua kirjallisen selvityksen tekemiseen, mikäli hän sellaista tarvitsee.

Myös muilla tavalla vammaisilla maahan muuttaneiden kohdalla on huomioitava tiedon saavutettavuus. Vammat ja pitkäaikaissairaudet vaikuttavat henkilön kykyyn mm. oppia kieltä ja tekevät yhteiskunnan rakenteen ymmärtämiseen ja sisäistämiseen vaikeuksia. Nämä seikat olisi huomioitava, kun maksun kohtuuttomuutta arvioidaan.

Alaikäisenä yksin tulleiden tuki (34, 69 §)

Vammaisen lapsi, joka on tullut yksin Suomeen, kuuluu erityisen haavoittuvaan ryhmään ei vain pakolaisuuden ja alaikäisyyden takia mutta myös toimintakyvyn vaikeuden takia. Ilman huoltajaa tulleet, kuten lastensuojelun jälkihuoltoon kuuluvat nuoret, ovat eläneet ilman vanhempiaan ja

kokeneet kasvuvuosinaan monia hyvin haastavia kokemuksia. Lastensuojelun jälkihuollon nuoriin verrattuna, yksin alaikäisenä tulleet pakolaistaustaiset nuoret kokevat haasteita myös muiden asioiden takia. Näitä haasteita ovat mm. kielitaidon puute, verkostojen puute, kotoutumisen haasteet, syrjintä ja rasismi. Traummat ovat erittäin yleisiä yksin alaikäisenä maahan tulleiden keskuudessa ja huoli lähtömaan tilanteesta ja siellä olevista läheisistä koko ajan mielessä. Tähän yhtälöön, kun lisätään toimintakyvyn haasteet niin se, että aikuistumisen tuen saajan ikärajaa lasketaan, on erittäin huono asia, jo mielenterveyden haasteiden ennaltaehkäisyn näkökulmasta.

Pakolaisten vastaanotto (44 §)

On erittäin huolestuttavaa vammaisten henkilöiden osalta, että kunnan tehtäviä vähennetään koska ajatellaan että kotoutujan tulee olla itse aktiivinen ja hänen omaa vastuutaan korostetaan. Vammaisen maahanmuuttajan oma aktiivisuus on vaikeaa ja mahdotonta jos siihen ei ole hänellä käytössä esim. tarvittavia apuvälineitä ja tukea

Tässä täytyy muistaa se, että vaikka vammaisen maahan muuttanut olisi oikeutettu vammaispalveluihin, näiden palveluiden hakeminen vaatii tietoa, aikaa ja osaamista. Vammaispalveluiden saamiseen liittyy keskeisesti toimintavaikeudesta tehdyt lausunnot. Kuitenkin monilla ei ole ole diagnooseja tai sitten lähtömaan lääkärinlausuntoja ei hyväksytä Suomessa vaan täällä on haettava näitä uudestaan.

Muut huomiot

Vammaisfoorumi muistuttaa, että maahan tulevilla kuuroilla on kaksinkertainen taakka kielen opettelussa voidakseen toimia yhteiskunnassa yhdenvertaisina jäseninä: viranomaisten kanssa asiointi edellyttää sujuvaa kirjoitetun suomen hallintaa, mutta Kelan tulkkauspalvelun käyttö vaatii sujuvaa suomalaisen viittomakielen hallintaa. Kansalaisuuden saamiseksi riittää kuitenkin suomalaisen (tai suomenruotsalaisen) viittomakielen riittävä hallinta. Tulkkauspalvelun tarve ei myöskään kuuroilla maahanmuuttajilla pääty kotoutumisen myötä, vaan tulkkausta tarvitaan koko loppuelämä. On myös huomioitava, että viittomakielinen kotoutumiskoulutus on tarjolla vain Kuurojen kansanopistolla Helsingissä eli yhdessä paikassa koko Suomessa ja kansanopistollakin on rajallinen määrä oppilaspaikkoja. Toki kuuroja maahanmuuttajiakin tulee vuosittain vain rajallinen määrä, mutta kaikki eivät halua asua Helsingissä eikä valtio toisaalta mielellään sijoita esim. kiintiöpakolaisena tulleita PK-seudulle paitsi todella painavin perustein. Kotoutumiskoulutusta ei voi järjestää muualla maassa viittomakielen tulkkeja käyttäen, kun ensin pitäisi oppia se tulkin käyttämä kieli. Vain suomalaista viittomakieltä osaavasta tulkista ei ole hyötyä silloin, jos ei vielä ole oppinut suomalaista viittomakieltä. Myös vasta hiljattain sokeutuneilla maahanmuuttajilla on erittäin haastavaa oppia kirjoitettua suomen kieltä, mikäli he eivät osaa pistekirjoitusta.

Yleisesti voidaan todeta, että vammaisilla maahanmuuttajilla kotoutumistoimiin osallistumista voi mahdollisesti hidastaa yhtäaikainen tarve terveyden-/sairaanhoidon ja kuntoutuspalveluihin osallistumiseen. Erilaisissa määrääjoissa tulisi huomioida vammasta johtuvat yksilölliset tarpeet ja elämäntilanteet.

Kyröläinen Anni
Vammaisfoorumi ry